

W jaki sposób mogę dochodzić odszkodowania lub naprawienia szkody w inny sposób od sprawcy czynu w postępowaniu karnym i do kogo należy skierować pozew?

W postępowaniu karnym ofiara może dochodzić odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub straty powstałej wskutek przestępstwa, wnosząc powództwo cywilne, najczęściej w toku postępowania, po wniesieniu aktu oskarżenia. Powództwem takim można dochodzić odszkodowania, zwrotu składnika majątkowego lub zapłaty określonej sumy pieniężnej. Ofiara może wnieść takie powództwo do sądu pierwszej instancji najpóźniej na tym etapie postępowania, na którym może się ona po raz pierwszy stawić w sądzie; sąd zawiadamia ofiarę o takich etapach postępowania. Jeżeli ofiara nie skorzysta z tej możliwości, nie będzie mogła przedstawić uzasadnienia na późniejszych etapach postępowania.

Wymagane elementy formalne powództwa cywilnego określono w przepisach prawa. W powództwie należy zawrzeć oznaczenie oskarżonego, przeciwko któremu ofiara je wnosi, wyraźne żądanie wydania przez sąd wyroku, w szczególności wartość przedmiotu sporu, podstawę prawną powództwa cywilnego, okoliczności faktyczne potwierdzające zasadność dochodzonego roszczenia oraz żądanie rozstrzygnięcia sprawy, a także sposób i miejsce wykonania wyroku, jeżeli sąd wyda orzeczenie merytoryczne co do tego powództwa.

Ponadto ofiara może wyrazić zamiar wniesienia powództwa cywilnego jeszcze przed wniesieniem aktu oskarżenia, tj. przed sądowym etapem postępowania karnego. Jeżeli akt oskarżenia został wniesiony, prokuratura przekazuje oświadczenie ofiary sądowi.

Sąd orzeka co do meritum sprawy z powództwa cywilnego w postępowaniu karnym, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn określonych w prawie, kieruje roszczenia cywilne do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie, co wyklucza możliwość dochodzenia roszczenia w postępowaniu karnym.

Na jakim etapie postępowania karnego powinienem wnieść pozew?

Powództwo cywilne można wytoczyć po wniesieniu aktu oskarżenia, ale zamiar wniesienia takiego powództwa można również zgłosić przed wniesieniem aktu oskarżenia, tj. w postępowaniu przygotowawczym.

O co mogę wnieść w pozwie i w jaki sposób mam przedstawić swoje roszczenie (wskazać łączną kwotę lub określić poszczególne szkody, utracone zyski i korzyści)?

W kodeksie postępowania karnego określono zasadnicze elementy powództwa cywilnego, lecz nie przewidziano w nim jakichkolwiek szczególnych wymogów formalnych.

Jeżeli chodzi o przedmiot powództwa, powództwem cywilnym można dochodzić odszkodowania, zwrotu składnika majątkowego lub zapłaty określonej sumy pieniężnej. W powództwie cywilnym należy oznaczyć osobę oskarżoną, przeciwko której jest ono skierowane, oraz w sposób wyraźny żądanie wydania przez sąd wyroku. W powództwie należy określić wartość przedmiotu sporu. Może ono również zawierać wniosek o zasądzenie odszkodowania na gruncie prawa cywilnego w związku z doznaniem przez pokrzywdzonego uszczerbku na zdrowiu bezpośrednio w wyniku popełnienia przestępstwa. Roszczenie może dotyczyć nie tylko obniżonej wartości składników majątku, ale również utraconych dochodów i odsetek naliczonych od dochodzonej kwoty odszkodowania. Ponadto powództwo cywilne powinno zawierać określenie dochodzonego roszczenia wraz z uzasadnieniem jego żądania.

Jeżeli powództwo cywilne nie zawiera wymienionych powyżej trzech najważniejszych elementów, które są niezbędne do wydania wyroku przez sąd (tj. oznaczenia oskarżonego, wyraźnego żądania oraz określenia dochodzonego roszczenia), sąd niezwłocznie po stwierdzeniu tych braków kieruje powództwo do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie.

Te same skutki wywołuje również brak innych elementów w powództwie cywilnym (faktów na potwierdzenie roszczenia i dochodzonego roszczenia, określenia sposobu i miejsca zapłaty), jednak w tym przypadku sąd skieruje sprawę do rozpoznania dopiero w orzeczeniu kończącym postępowanie, zamiast uczynić to niezwłocznie po stwierdzeniu tych braków.

Czy istnieje specjalny formularz pozwu dla takich roszczeń?

W przepisach prawa nie określono formularza takiego pozwu.

Jakie dowody powinienem przedstawić na potwierdzenie mojego roszczenia?

W przepisach prawa nie określono, jakie dowody należy przedstawić na poparcie roszczenia. Sąd, rozpatrując powództwo cywilne, z urzędu bierze pod uwagę akta sprawy, bez względu na to, czy dowody przedstawił pokrzywdzony, czy też uzyskano je z innego źródła. Prawo nie określa mocy dowodowej materiału dowodowego. W postępowaniu karnym można swobodnie korzystać ze wszystkich środków dowodowych przewidzianych w przepisach prawa. Prawo nie określa zatem, jakie dowody należy przedstawić na poparcie powództwa cywilnego, a jedynie wymaga, aby przedstawić okoliczności faktyczne stanowiące podstawę powództwa cywilnego.

Czy muszę uiścić opłaty sądowe lub inne należności z tytułu wniesienia pozwu?

Jeżeli pokrzywdzony wnosi powództwo cywilne w postępowaniu karnym, wymaga się w związku z tym jedynie uiszczenia opłaty za wniesienie pozwu i – w stosownych przypadkach – opłaty za wniesienie apelacji. W takich przypadkach ofiara ma jednak prawo do odroczenia terminu płatności, w związku z czym nie wymaga się od niej, aby wniosła opłatę z wyprzedzeniem.

Co do zasady wysokość opłaty oblicza się na podstawie wartości przedmiotu powództwa cywilnego z chwili wszczęcia postępowania. Opłata jest równa 6 % podstawy służącej do obliczeń, jednak nie mniej niż 15 000 HUF i nie więcej niż 1 500 000 HUF.

Czy mogę uzyskać pomoc prawną przed postępowaniem lub w jego toku? Czy mogę ją otrzymać, jeżeli nie mieszkam w państwie, w którym prowadzone jest postępowanie?

Ofiara ma prawo do otrzymania od sądu, prokuratury lub organu śledczego informacji o swoich prawach i obowiązkach. Jeżeli konieczne jest ponadto skorzystanie z porady prawnika specjalizującego się w udzielaniu pomocy prawnej (*jogi segítő*) lub należy sporządzić pismo (podanie, wniosek, zawiadomienie, wnioski o ściganie itd.), aby można było wszczęć postępowanie w celu naprawienia szkody powstałej wskutek przestępstwa lub naruszenia praw bądź interesów na skutek przestępstwa, państwo zapewni na wniosek pomocy prawną świadczoną przez takiego prawnika lub przez służby prawne. Koszty takich usług ponosi państwo, jeżeli miesięczny dochód netto do dyspozycji ofiary nie przekracza wysokości minimalnej emerytury oraz jeżeli ofiara nie posiada własnych środków lub wykorzystanie takich środków byłoby nieproporcjonalne do korzyści, jakie można uzyskać dzięki pomocy prawnej. Obywatelstwo ani miejsce zamieszkania ofiary pozostają bez wpływu na jej prawa.

W jakiej sytuacji sąd karny oddali lub odrzucił mój pozew przeciwko sprawcy czynu?

W przypadkach określonych w prawie, które wyszczególniono poniżej, sąd odmawia przyjęcia powództwa cywilnego w postępowaniu karnym, kierując je do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie. W takich przypadkach ofiara nie może dochodzić swojego roszczenia w postępowaniu karnym, lecz wyłącznie w postępowaniu cywilnym. Sąd kieruje powództwo cywilne do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie wówczas, gdy nie udowodniono, że oskarżony jest winny popełnienia przestępstwa albo wykroczenia, ponieważ postępowanie zostało umorzone lub oskarżony został uniewinniony. Taka sama sytuacja ma miejsce wówczas, gdy prawo uniemożliwia dochodzenie roszczenia cywilnego lub gdy pozew wniesiono zbyt późno. Jeżeli popełniono szczególne przestępstwo majątkowe przeciwko nieruchomości, a ofiara wniosła o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci eksmisji z tej nieruchomości i jednocześnie złożyła powództwo cywilne, sąd nie może w postępowaniu karnym wydać orzeczenia w przedmiocie takiego roszczenia cywilnego. Roszczenia cywilnego nie można również dochodzić w postępowaniu karnym, jeśli zachodzi ku temu przeszkoda określona w prawie cywilnym procesowym. Przeszkodę taką może stanowić złożenie przez ofiarę zawiadomienia o istnieniu podstaw do wyłączenia sędziego lub sądu, które to podstawy określono w kodeksie postępowania cywilnego, natomiast nie przewidziano ich w kodeksie postępowania karnego. Taka sama sytuacja ma miejsce, gdy w innym powództwie opartym na tych samych okolicznościach faktycznych i podstawach nastąpiły skutki prawne wytoczenia powództwa lub sąd wydał prawomocny wyrok, bądź jeżeli ofiara lub oskarżony nie mają zdolności do czynności prawnych w postępowaniu cywilnym. Roszczenia cywilne, których nie można dochodzić przed sądem, nie mogą być również przedmiotem postępowania karnego. Jeżeli osoba występująca z roszczeniem nie jest ofiarą w świetle prawa karnego procesowego, nie może dochodzić swojego roszczenia w postępowaniu karnym. Przedmiotem postępowania karnego nie może być również porozumienie zawarte pomiędzy ofiarą a oskarżonym w postępowaniu cywilnym. Ponadto sąd nie może orzec co do istoty powództwa cywilnego, jeżeli mogłoby to istotnie opóźnić postępowanie karne lub jeżeli jakkolwiek inna okoliczność to wyklucza. Ponadto w postępowaniu karnym niedopuszczalne jest również powództwo cywilne, które nie spełnia określonych wymogów. Powództwo takie sąd skieruje do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie.

Czy mogę zaskarżyć to orzeczenie lub dochodzić innych sposobów naprawienia szkody?

Skierowanie powództwa cywilnego do rozpoznania w innym przewidzianym prawem trybie nie podlega zaskarżeniu.

Roszczenie cywilne w postępowaniu karnym może być również zaspokojone za pomocą szeregu innych środków kompensacji. Ich wspólną cechą jest to, że w takich przypadkach nie dochodzi do zaspokojenia roszczenia ofiary na gruncie prawa cywilnego, a raczej prokuratura może – w niektórych przypadkach – nakazać zaspokojenie roszczenia cywilnego przez oskarżonego za jego zgodą, co może doprowadzić do zmniejszenia wymiaru kary albo umorzenia postępowania karnego. W odniesieniu do wszystkich takich środków prokuratura może działać w ramach swych uprawnień dyskrecyjnych. Ofiara ma jednak prawo złożyć wniosek o zastosowanie takich środków. Środki te obejmują: zawieszenie postępowania w celu przeprowadzenia mediacji, warunkowe zawieszenie postępowania przez prokuratora lub zawarcie porozumienia bądź ugody między oskarżonym a prokuraturą. Co prawda, zastosowanie takich środków nie pozwoli ofierze wyegzekwować swojego roszczenia w drodze bezpośredniego przymusu państwowego, lecz oskarżony być może będzie o wiele bardziej zmotywowany, by dobrowolnie zaspokoić roszczenia ofiary.

Jeżeli zostanie mi przyznane odszkodowanie, w jaki sposób mogę zapewnić wykonanie wyroku sądowego wobec sprawcy czynu i jaką pomoc w tym zakresie mogę uzyskać?

Aby zapewnić wykonanie wyroku co do roszczenia cywilnego, ofiara może złożyć wniosek o zajęcie zabezpieczające składników majątku oskarżonego lub środków należnych ofierze, jeszcze zanim sąd rozpozna powództwo cywilne w postępowaniu karnym. Można to uczynić nawet przed wniesieniem aktu oskarżenia, jeżeli ofiara zgłosiła zamiar wniesienia powództwa cywilnego, a jej oświadczenie zawiera elementy formalne tego powództwa. W takich przypadkach sąd może zarządzić zajęcie zabezpieczające, zaś w sprawach niecierpiących zwłoki tymczasowo może je zarządzić prokuratura lub organ śledczy.

Na wniosek ofiary, która zwróciła się o egzekucję, sąd wydaje tytuł wykonawczy po uwzględnieniu w prawomocnym orzeczeniu powództwa cywilnego. Jeżeli wydanie tytułu wykonawczego w celu zaspokojenia roszczenia nie jest jeszcze możliwe, ale ofiara występująca o egzekucję wykazała ryzyko, że roszczenia nie będzie można zaspokoić w późniejszym terminie, sąd może na wniosek tej strony zabezpieczyć środki na poczet roszczenia lub zając określone przedmioty w ramach zastosowania środka zapobiegawczego.

Ostatnia aktualizacja: 11/03/2019

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.